

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 3

София, 17 май 1994 г.

(обн. ДВ, бр. 49 от 17 юни 1994 г., попр., бр. 52 от 1994 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов	Теодор Чипев
Цанко Хаджистойчев	Милена Жабинска
Станислав Димитров	Любен Корнезов
Нено Неновски	Пенчо Пенев
Николай Павлов	Александър Арабаджиев

при участието на секретар-протоколчика Галина Добрева разгледа в закрито заседание на 17 май 1994 г. конституционно дело № 1 от 1994 г., докладвано от съдията Николай Павлов.

Производството е образувано на 3.02.1994 г. по инициатива на 51 народни представители от 36-о Народно събрание. Иска се:

„1. Конституционният съд да даде задължително тълкуване на чл. 56 от Конституцията на Република България във връзка с правото на защита на българските магистрати съобразно действащия Закон за Висшия съдебен съвет (ЗВСС).

2. Да се произнесе дали е налице празнота в ЗВСС относно защитата на правата на българските магистрати и контрола върху решенията на Висшия съдебен съвет.

3. Да се произнесе дали ЗВСС с липсата на защита на правата на българските съдии, прокурори и следователи, както и с липсата на възможност за контрол на решенията на Висшия съдебен съвет е противоконституционен.

4. Да се произнесе за съответствието на ЗВСС с цитираните в искането общопризнати норми на международното право и международните договори, по които България е страна.“

С определение от 10.02.1994 г. Конституционният съд е дал указания за конкретизиране искането по пунктове 3 и 4. Със същото определение са конституирани като заинтересувани страни: президентът на Република България, Председателството на Народното събрание, Висшият съдебен съвет (ВСС), Министерството на правосъдието, Върховният съд, главният прокурор, Националната следствена служба, Съюзът на съдиите и съдебните служители в България, Съюзът на прокурорите и Съюзът на следователите. С последвало определение от 22.II.1994 г. е конституиран като заинтересувана страна и Съюзът на юристите в България.

С определение от 14.04.1994 г. Конституционният съд на основание чл. 19 ЗКС прие за недопустими исканията на групата депутати относно пунктове 2, 3 и 4 по съображения, подробно изложени в обстоятелствената част на определението.

В същото определение бе прието за разглеждане по същество искането за тълкуване разпоредбата на чл. 56 от Конституцията само в частта му във връзка с правото на защита на българските магистрати.

След допускане на искането по делото е постъпило становище на главния прокурор. В същото е застъпено, че българските магистрати са служители, за които Конституцията предвижда особен ред, различен от този за останалите държавни служители, за назначаване, повишаване, преместване и освобождаване и че според чл. 129 от Конституцията това се извършва единствено от Висшия съдебен съвет. Изтъква, че както Конституцията, така и Законът за Висшия съдебен съвет не предвиждат

възможност за обжалване решенията на Висшия съдебен съвет. Подобна е позицията на президента и Висшия съдебен съвет, застъпена в становището по допускането на искането. Становищата на Съюза на съдиите и съдебните служители в България и Съюза на юристите в България са изразили съмнение по допустимостта му. Министърът на правосъдието е защитил тезата, че щом Висшият съдебен съвет не е от кръга на органите, овластени с правосъдна дейност, той не е овластен от Конституцията със защита на правата и законните интереси на съдиите, прокурорите и следователите, в това число със защитата на тяхното право на труд и избор на професия. Застъпва се гледището, че ВСС като висш административен орган на съдебната система се произнася с властнически акт, който по своята същност е административен.

След обсъждане на правните доводи и съображения, изложени в искането и в постъпилите от заинтересуваните страни писмени становища, Конституционният съд приема следното:

Още преамбюлът на Конституцията на Република България прогласява като върховен принцип правата на личността, нейното достойнство и сигурност. Несъмнено тълкуването на текстовете трябва да започне оттук, защото дефинирането на посочените права в решителна степен определя характера на правния режим за тяхното реално осъществяване. Непосредственото действие на Конституцията, предвидено в чл. 5, ал. 2, е гаранция за тези права.

Правото на защита по чл. 56 от Конституцията е основно, всеобщо и в същото време лично право, което има и процесуален характер, защото е средство за защита на друго право (накърнено или застрашено). Следователно разпоредбата на чл. 56 от Конституцията не прогласява обема на правата, а е гаранция и способ за осъществяването на правото на защита на личността, на нейното свободно развитие и защита на нейните основни блага: живот, достойнство, чест и сигурност (чл. 4, ал. 2 от Конституцията).

Правото на защита е преди всичко основно право на гражданите, за да

охрана техните права и законни интереси. Систематическото му място в Конституцията - главата за основните права - сочи особеното значение, което му придава законодателят. От друга страна, правото по чл. 56 от Конституцията има всеобщ, универсален характер. С него разполага всеки гражданин за защита на нарушени права или законни интереси. При наличието на правен интерес то включва в себе си субективното право като гарантирана възможност от закона за действие, както и правото да бъде защитен всеки застрашен законен интерес. Ето защо правото по този текст е типично лично право на гражданина. Правата и законните интереси представляват единство независимо от това, от какъв законен източник са прогласени, което следва, че при упражняване на правото по чл. 56 от Конституцията трябва да е налице не само застрашено конституционно право или конституционно признат интерес, но и право, което е признато в друг законен източник.

Разпоредбата на чл. 56 от Конституцията действа съвместно с други норми на Конституцията и законите, но тя може да действа самостоятелно като последна защитна възможност, щом други не са предвидени. В същото време задължава законодателя да предвиди процесуални норми за охрана на различни права и законови интереси. Процесуалните гаранции на правата на човека имат първостепенно значение, което за личността може да се окаже практически по-важно от самото материално право. Съществен елемент в правото на защита е възможността на всеки гражданин да се явява в държавни учреждения със защитник. Това право не може да бъде отречено и на съдебните магистрати.

Правото на защита по чл. 56 от Конституцията има различни проявни форми - жалби до различни общински и държавни органи, устни или писмени възражения и обяснения, изслушване, обжалване на административните актове пред по-горестоящия административен орган, обжалване на административните актове по отношение на тяхната законосъобразност пред съда, предявяване на иски пред съда и

обжалването им пред по-горна съдебна инстанция и пр. Изобщо проявите форми на правото на защита на гражданите по чл. 56 от Конституцията, когато са застрашени или нарушени техни права и законни интереси, могат да бъдат различни в зависимост от това, къде правото на защита се реализира. То е предоставено на всеки гражданин и може да бъде упражнено и пред държавни учреждения, включително и със съдействието на защитник. Затова то е всеобщо и основно право.

При упражняване на своите права и свободи личността е подчинена само на такива ограничения, които са установени със закон, изключително с цел да се осигури необходимото признаване и зачитане правата и свободите на другите и за удовлетворяване на справедливите изисквания на морала, обществения ред и общото благоденствие в едно демократично общество. Тези права при никакви обстоятелства не могат да бъдат упражнявани в противоречие с целите и принципите на Конституцията.

Член 131 от Конституцията предвижда назначаването, повишаването, преместването и освобождаването от длъжност на съдиите, прокурорите и следователите да се извършва с решения на Висшия съдебен съвет. Така очертани тези функции характеризират Висшия съдебен съвет като административен орган на съдебната система.

Актовете и действията на административните органи подлежат на съдебен контрол по отношение на тяхната законосъобразност - чл. 120, ал. 1 от Конституцията. Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат, освен изрично посочените в закона - чл. 120, ал. 2 от Конституцията.

Сегашната нормативна уредба не изключва възможността да бъдат обжалвани по съдебен ред актовете на Висшия съдебен съвет, които засягат лични права на магистратите. Законът за Висшия съдебен съвет е предвидил особен ред за защита правата на съдиите, прокурорите и следователите. Но нито в този закон, нито в друг има забрана за обжалването на тези актове като административни пред съда. При действието на чл. 120 от

Конституцията актовете на Висшия съдебен съвет, с които се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност съдебни магистрати, подлежат на съдебен контрол по Закона за административното производство пред Върховния съд до създаването на Върховния административен съд.

Конституционният съд по съображенията, изложени по-горе, и на основание чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията

РЕШИ:

Правото на защита е основно, всеобщо, лично право на гражданите. То е средство за защита на други техни нарушени или застрашени права или законни интереси.

Член 56 от Конституцията има непосредствено действие.

Съдиите, прокурорите и следователите се ползват от правото на защита. Актовете на Висшия съдебен съвет, които засягат техни права, като административни актове могат да бъдат обжалвани освен по реда на Закона за Висшия съдебен съвет и пред Върховния съд по реда на Закона за административното производство.

Председател: Асен Манов